Suomen Hammaslääkäriliitto
Finlands Tandläkarförbund

Lausunto HE 14/2025 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

7.4.2025

Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Hammaslääkäriliitto suhtautuu ehdotettuihin muutoksiin erittäin kielteisesti.

Suojelutyö

Lakimuutosta perustellaan eduskunnan vastauksella EV 105/2022, jossa todetaan:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää suojelutyötä koskevat kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittaessa lainsäädäntöehdotukset, joilla suojelutyön järjestäminen turvataan ristiriitatilanteissa.”

Eduskunnan vastaus perustuu sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon, jossa valiokunta toteaa:

”Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että käynnissä olevien työtaistelujen päätyttyä selvitetään tarve lainsäädännölle, jolla määritetään tarkemmin ja laaja-alaisemmin ne yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot, joissa työtaistelutoimet voivat uhata *ihmisten henkeä* tai vakavasti vaarantaa *ihmisten terveyden*.” (kursivointi lausujan)

Lisäksi valiokunta toteaa:

”Tällaisen lainsäädännön tulee kuitenkin valiokunnan näkemyksen mukaan olla suhteessa tähän tavoitteiseen siten oikeasuhtainen, ettei sillä muilta osin puututa lakko-oikeuteen.” (kursivointi lausujan)

Nyt suojattuihin oikeushyviin on liitetty oikeushyviä huomattavasti laajemmin kuin mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta on tarkoittanut. Esitetyllä lailla suojataan muita kuin ihmisiä ja muita oikeushyviä kuin henki ja terveys. Esitetyllä lailla nimenomaisesti puututaan lakko-oikeuteen muilta osin kuin hengen ja terveyden suojelemisen tarkoituksessa. Tammikuun 3. päivä päättyneen lausuntokierroksen jälkeen suojeltavia oikeushyviä on muutettu ja niitä on lisätty entisestään. Lakiesitys on näin ollen entisestään loitontunut sosiaali- ja terveysvaliokunnan ilmaisemasta kannasta. Vaikuttaa siltä, että suojeltaviin oikeushyviin on lisätty elementtejä mahdollisimman leveällä pensselillä annetusta toimeksiannosta piittaamatta ja nimenomaisena tarkoituksena rajata lakko-oikeutta.

On ilmeistä, että valittu ratkaisu ei perustu eduskunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan kantaan. Tosiasiallinen tarkoitus on puuttua perusoikeudelliseen lakko-oikeuteen laajasti ja suurelta osin ilman liittymää ihmisten henkeen ja terveyteen.

Suomen Hammaslääkäriliitto
Malminkatu 30, 00100 Helsinki
Puh. (09) 622 0250
www.hammaslaakariliitto.fi
toimisto@hammaslaakariliitto.fi

Finlands Tandläkarförbund
Malmgatan 30, 00100 Helsingfors
Tel. (09) 622 0250
www.hammaslaakariliitto.fi
toimisto@hammaslaakariliitto.fi

Suojeltavien oikeushyvien luettelossa on oikeushyviä, jotka tähtäävät huoltovarmuuden ja maanpuolustukseen liittyvien intressien suojelemiseen. Tällaisten kysymysten sääntely sopisi paremmin valmiuslain tms. tyyppiseen säännökseen.

Väliaikaista ja pysyvää kieltoa työtaistelulle voisi lakiesityksen mukaan hakea työnantaja, mutta ei työntekijöiden tai viranhaltijoiden yhdistys työnantajan toimeenpaneman työtaistelun osalta. Sääntely ei ole tältä osin tasapainossa.

Lakiesityksessä asetetaan tuomioistuimelle velvollisuus *mahdollisuuksien mukaan* rajata työtaistelutoimenpiteen kielto siten, että se koskisi niitä työtaistelun piirissä olevia tehtäviä tai toimintoja, joiden hoitamatta jättämisestä aiheutuisi 8 d §:n 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia.

Kysymys on perusoikeudellisen lakko-oikeuden rajaamisesta. Ei voida pitää hyväksyttävänä, että tätä oikeutta rajattaisiin laajemmin, kuin on ehdottomasti välttämätöntä. Näin ollen ei voida pitää hyväksyttävänä ajatusta, että tuomioistuimella olisi velvollisuus huolehtia kiellon rajaamisesta välttämättömiin toimintoihin vain mahdollisuuksien mukaan. Tällainen sääntely ei vastoin hallituksen esityksen perustelutekstiä turvaa työtaisteluoikeuden mahdollisimman täysimääräistä toteutumista.

Hyvitysvastuun säätämistä työntekijöiden tai viranhaltijoiden yhdistykselle ei voida pitää tarpeellisena tai välttämättömänä. Työnantajalla on oikeus hakea huolehtimisvelvollisuuden vastaisen työtaistelun väliaikaista kieltämistä ja kieltämistä sakon uhalla, mikä jo turvaa kiellon noudattamisen. Hyvitysvastuun enimmäismäärä on myös pidettävä liiallisena.

Hätätyö

Hätätyötä koskeva sääntely on täysin uutta. Säännöksiä ei ollut lainkaan aiemmin lausuntokierroksella olleessa hallituksen esitysluonnoksessa. Säännöksiä ei näin ollen ole voitu käytettävissä olleessa ajassa valmistella huolellisesti ja asianomainen kansalaisten tai sidosryhmien osallistuminen prosessiin huomioiden.

Työnantaja saisi teettää hätätyötä 8 d §:ssä säädettyjen seurausten toteutuessa. Lakiesityksessä katsotaan, että työnseisauksen kiireellinen ja summaarisessa käsittelyssä tapahtuva kieltäminen ei olisi riittävää.

Sääntely on hyvin ongelmallista. Hätätyötä on saatu toistaiseksi teettää ennalta arvaamattomien tapahtumien takia. Työnseisauksena toteutettava työtaistelu ei koskaan tule ennalta arvaamattomasti. Työnseisauksesta on ilmoitettava aina 14 päivää ennen aiottua työnseisausta. Työnseisausta voidaan tämänkin lisäksi siirtää tietyin edellytyksin. Vaikka esitetyssä laissa ei tältä osin enää edellytetäkään ennalta-arvaamattomuutta, on selvä, että työnseisauksen aiheuttama seuraus ei sovellu hätätyökäsitteen alle.

On mahdotonta nähdä realistisena sellaista tilannetta, jossa työnantajalla ei mainitun ilmoitusajan puitteissa olisi ”tosiasiallista mahdollisuutta neuvotella ammattiyhdistyksen kanssa tai käynnistää tuomioistuinprosessia eikä mitään muitakaan kohtuullisia keinoja estää vahinkoseurauksen aiheutumista”. Kahden viikon aikana ei siis olisi tosiasiallista mahdollisuutta mihinkään mainituista vahingon estämiseen tähtäävistä toimenpiteistä. Tällainen työnantajan kyvyttömyys ei voi olla työntekijöiden vastuulle hätätyön muodossa käytännössä sälytettävä seikka.

Normaalin lausuntomenettelyn ulkopuolella valmisteltu hätätyöuudistus laajentaa tosiasiallisesti jo ennestään esityksessä äärimmilleen laajennetun suojelutyön piiriä entistä laajemmalle. Tämä on sitäkin oudompaa, kun suojelutyö ja hätätyö eivät ole toistaiseksi olleet millään tavalla toisiinsa liittyviä.

Suomen Hammaslääkäriliitto
Finlands Tandläkarförbund

Kun esitettävä laki oli jo ennestään perusoikeudellisesti ongelmallinen, on nyt otettu jättiharppaus vielä kauemmaksi perusoikeudellisesti hyväksyttävästä, lainsäädännöllisesti systemaattisesta ja tosiasiallisen tarpeen sanelemasta lainsäädännöstä.

Kunnioittavasti,

Heikki Kuusela
lakimies
Suomen Hammaslääkäriliitto